

Архијерејско намесништво рачанско

Реферат: *Црква и савремени начин комуникације*

протонамесник Горан Живковић

Јарушице, 23. март 2012. године

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ НАЧИН КОМУНИКАЦИЈЕ

Својој невести, хришћанској цркви, Господ Исус Христос је оставио у аманет два најбитнија задатка. Први је богослужбени и литургијски, а изречен је на Тајној вечери када је апостолима рекао да чине Њему у спомен оно што је и Он сам чинио на истој. Из недеље у недељу, из године у годину, из века у век Православна Црква преко својих свештенослужитеља испуњава овај свети задатак. Он је везан најпре за њено унутрашње устројство, иако Света Литургија има наравно и мисионарски карактер.

Са друге стране, у заповестима о крштавању свих народа као и свему ономе што је на врло убедљив начин изречено у Јеванђељима нагласак је на онима који нису још спознали светлост Истине. Деловање Сина божијег у овом грешном свету је заиста било само по себи управо мисија, сви Његови поступци, дела и промишљања су ишли у том правцу. Све што је радио и говорио Његови ученици, апостоли су памтили, касније записивали државши се онога што су чули. Ове речи и дела су постале темељ за мисију као што видимо из житија светог апостола Павла који је пре него што је кренуо на своја мисионарска путовања дуго разговарао са светим Петром.

Из дела апостолских и посланица, али и касније из живота великих мисионара православља ми можемо видети колико је мисионарење захтевало јачину вере, тактичност и мудрост. Време у коме су апостоли живели се у много чему разликује од данашњег. Док су пре двадесет векова апостоли ишли пешке, запрегама и бродовима мисионарећи хришћанство, данас се вести и информације свих врста преносе муњевитом брзином са једног краја света на други. Из Дела апостолских примећујемо да је Свети Павле правио и продавао шаторе да би могао да финансира своја мисионарска путовања по средоземљу. Та путовања су била напорна, али Реч Божија није могла другачије да се шири у том и многим каснијим временима. И поред тога када је управо свети апостол Павле у питању она је заиста била и више него духовно плодна.

Данас, са друге стране, имамо као никада у историји човечанства средства која омогућују масовну и широку комуникацију без обзира на вид исте. Ту су телевизија, радио, интернет, штампа, телефон, сателитска комуникација итд. Са обзиром да је и мисионарење један вид међуљудске комуникације, Цркви се данас намеће веома озбиљно питање односа према свим овим изузетно актуелним средствима комуникације. Наиме, са једне стране живот човека данашњице је незамислив без већине ових комуникационих средстава. Ако сателитска комуникација нпр. није неопходна за живот, али зато је без телефона, интернета или телевизије тешко замислити живот човека у 21. веку.

Са друге стране у Цркви је дијалог увек имао веома важно место. Сама молитва је дијалог са Богом, Бог још од стварања Адама гради и негује дијалог са њим, а доласком Христа разговор између Бога и човека добија пуну димензију. Уједно Христос непрестано говори својим најближим ученицима да шире благу

вест другим људима говорећи им да чак и кад испуне ту своју дужност према Створитељу да су залудне слуге јер су испунили само оно што је требало ионако испунити. Дакле, мисионарење речима или делом је најважнији задатак сваког хришћанина, па се поставља питање како данас мисионарити у информационој хунгли у којој се налазимо. Наиме, оно што се прво намеће као проблем је како учинити свети, увек савремени и вансеријски битан садржај вере занимљивим данашњем човеку. Он је размажен гомилом информација које га интересују, а које пљуште са свих страна. Без обзира занимају ли га спорт, музика, забава, политика или хумор-садржаји врве на интернету, телевизији, радију... Иако православна Црква говори најбитније ствари и има одговоре на најважнија питања, верски садржаји на мас-медијима се свODE махом на опис дневних верских празника, честитке поводом оних најважнијих међу њима и понеку занимљиву емисију.

Начелно је оно што наша света мајка Црква жели да каже својој деци, крштеним људима, у мас-медијима маргинализовано наспрам свакаквих, а најчешће којекаквих садржаја. Поставља се питање да ли је могуће више продрети у јавност, учинити црквену мисију продорнијом и пријемчивијом за шири круг људи. Иако по попису имамо 90 и више процената декларисаних православних хришћана, оних који су заиста убеђени или литургијски утврђени верници је далеко мање. Много је погрешног веровања, сујеверја, паганизма, зла, маловерја, формалног православља, духовне успаваности, псеудо-зилотизма итд. Потребна је велика вештина и обиље Божије помоћи да би се просечном данашњем човеку приближило аутентично православље и значај истог за њега.

Да би се успело у том више него изазовном и тешком задатку потребно је, по мом мишљењу, имати у виду следеће чињенице. Пре свега, сам Господ Исус Христос је највеће Богом дане тајне преносио својим ученицима говорећи им кроз приче, као и кроз актуелности тога времена као што су жетва, сејање, чување оваца, рибарство итд. У новијој историји православља примећујемо светли пример светог владике Николаја који је највеће и најдубље истине умео да пренесе читаоцу јасним, пријемчивим и живим језиком. Дакле, може се рећи да нам је Господ Исус Христос оставио у аманет да као Његови ученици мисионаримо јасним и убедљивим језиком, као и наравно да смо догматски и богословски утврђени.

Са обзиром на то да су многе савремене комуникације данас отворене и интерактивне, свештенику и верујућем човеку се пружа прилика да се опроба у нечему што је својеврсна медијска арена. Да би неки интернет сајт, форум, блог, радио или тв емисија имали успеха код данашњег човека морају, сем начелне православне позадине, да буду актуелни, занимљиви, да се баве проблематиком која оптерећује данашњег човека и да дају јасне и успешне одговоре на те исте проблеме.

Чињеница је, наиме, да православље поседује одговоре на сва она питања која муче данашњег човека, почевши од метафизичких, проклетих како их назива велики Достојевски, па све до психолошких на која су давно аскете, свети Оци давали не само одговоре већ и врло практичне савете. Велика православна баштина премудрости Божије која се изливала на свете људе може препородити

данашње људе, често апатичне, завидне и духовно дезоријентисане. Нико тако директно није уочавао објективне људске слабости и грехове као Христос и нико није давао тако јасна решења како их превладавати. Велике аскете и свети Оци православља су по угледу на свог великог учитеља наставили са том истом праксом коју нам је Он свима оставио у аманет.

Дакле, православна Црква не само да има са чим да изађе пред данашњим човечанством, већ управо има најбоље одговоре на сва питања која оно поставља као проблем. Онај ко се реши на мисионарење путем савремених начина комуникације треба прво да уочи који су то проблеми које данашњи човек има, као и да буде поткован и спреман да даје одговоре на њих. Питања која људи данас махом постављају свештеницима на најрепрезентативнијем савременом начину комуникације-интернету су следећа:

- обичаји за славе, крштења, опела, кумство, дакле најпрактичнија питања
- проблеми везани за брак и васпитање деце
- питања везана за девијације као што су наркоманија, алкохолизам, пушење
- питања везана за начин утврђивања ближњих који су маловерни, сујеверни или неверници
- питања везана за врачања, гатања, магију

Од озбиљнијих питања ту су она везана за богослужења, постове, смисао празника, живот светитеља, догматска питања и разлике између хришћанских деноминација, она која су везана за друге религије итд. Такође се многи баве оним што би смо назвали црквена политика, најчешће на једносмеран, злонамеран или неодмерен начин.

Од савремених видова комуникације навео бих најмоћније, а то су штампа, интернет, радио и телевизија те ћу се редом осврнути на сваки од њих.

Када је у питању савремена православна публицистика, може се рећи да наша Црква има доста часописа и то за све узрасте. Како Патријаршија, тако и Епархије издају своје часописе који се одликују квалитетним текстовима. Може се рећи да свако од тих епархијских издаваштава има свој печат и своју посебност.

У световној публицистици, међутим, када се ради о присутности тема везаних за православље може се рећи да има позитивних помака у последњој деценији наспрам претходећег титоистичког периода. Иако неспорно има добрих текстова и квалитетних новинара који се баве претежно овом тематиком, ипак бих навео два недостатка. Први је да квалитетних текстова који се баве теолошком и православном тематиком нема довољно у великим и читаним часописима, као ни у оним локалним. Други је што се православном публицистиком у овом домену баве углавном образовани православни верници, али ретко и клирици. Иако су њихови текстови потковани и види се да се ради о писцима са високим теолошким и општим образовањем, недостаје им пастирско искуство неопходно за један шири теолошки оквир.

Лично сматрам да пастири треба више да се активирају у писању у штампи јер читаоци су једна заиста непрегледна њива Господња, а посланика је као што се

види мало. Остаће ми заувек у сећању колумне таквих новинарских величина као што су Јован Ђирилов или покојни Богдан Тирнанић који су се, дотицајући се неких верских тема, одмах себе ограђивали како они, ето, и нису неки верници. Са обзиром да је њима као и многима другима прва асоцијација на веровање у Бога некакав пијетизам или пуританство, није ни чудо што на веру нису имали далеко дубљи и јаснији увид. Међутим, ако би се више пастира активирало у нашем новинарству, сведочећи православље и хришћанство на онтолошком и литургијском плану убеђен сам да би многи читаоци били далеко утврђенији у спасоносној нам и истинитој вери. Крајњи циљ је наравно литургијска утврђеност, а до тога је далек духовни пут.

Када је у питању радио, помаци су у последњој деценији итекако видљиви. Пионир православног радио новинарства, радио Светигора, већ годинама са успехом емитује велики број интересантних емисија свих категорија и за све узрасте. Њихове емисије не само да се емитују у локалу, већ их је могуће преслушати или скинути и са интернета, са њиховог званичног интернет сајта који такође постоји годинама. Пре четири године још шест црквених радио станица је конкурисало за фреквенције, а једна од оних која је почела са радом је и радио Златоусти наше Епархије. Ту је и занимљиво одрађен сајт преко кога се емисије могу слушати онлајн, а поставља се и програмска шема за читаву недељу, као и кратак опис сваке од емисија.

Радио омогућује висок ниво креативности јер је жив медиј који се заснива на преношењу идеја путем живе речи, а уједно може имати и висок ниво интерактивности кроз међусобни дијалог водитеља и слушалаца. То је посебно битно ако је водитељ или гост емисије свештеник са којим онда слушаоци уживо могу разговарати на све оне теме које их интересују, а то би пратило мноштво других слушалаца. На новопеченим радио новинарима са познавањем богословља је да искористе велике потенцијале овог данас запостављеног медија.

Интернет је дефинитивно највећи изазов када је у питању мисионарење православља. Убедљиво највише информација се преноси управо кроз овај популарни вид комуникације, а одликује га висока интерактивност што значи да су корисници интернета често и сами креатори његовог тока. Са друге стране, знамо да нас Господ позива на међусобни дијалог, како са Њим као нашим Оцем, тако и једне са другима. Међутим, Бог нас позива на дијалог у љубави, док је на интернету нагласак на дијалогу самом по себи, невезано за квалитет или ниво истог. На жалост, непостојање критеријума доводи до тога да је интернет препун углавном некавалитетних, чак и дегутантних садржаја, а они квалитетни и садржајни се мало теже пробијају када је у питању пажња читалаца. Очигледно је да је за мисионарење на овом медију потребно познавање интернета уопштено, одлична теолошка поткованост, затим осећај за оно што је читаоцима интересантно, али и много тога другог. Као што знамо Господ Исус Христос је неуморно мисионарио говорећи нам кроз приче. Приче модерног доба, са друге стране, нису више идентичне ондашњим које су биле актуелне пре 20. векова. Сада су актуелније модерне технологије и много тога другог што је било незамисливо у старом добу. Не само Господ, већ су и свети пророци често

употребљавали разне параболе, саображавајући оно што је божија порука човеку конкретног времена.

Може се слободно рећи да је, када је интернет у питању, православље прилично присутно на српској сцени. Постоји велики број сајтова, блогова, форума, фејсбук група са садржајима коју су везани за нашу веру. Креативност и оригиналност су у одређеном броју случајева на високом нивоу. Има пројеката везаних за иконопис, црквену историју, православну духовну музику, догматику, апологетику, актуелности, брак, васпитање, о осталим религијама и верским покретима... Које су дакле предности и мане овог вида мисионарења? Предности су могућност сваког верујућег човека да се у Богом му даним талантима испољи на интернету, да пажљиво осмисли оно што има да каже и да то пласира путем мноштва бесплатних сервиса. Такође, интернет је својеврсна енциклопедија пуна садржаја који могу пружити том истом вернику обиље помоћи у ономе што жели рећи. Са друге стране, један од највећих недостатака интернет комуникације је могућност анонимности која доводи до многих злоупотреба. Ову могућност обилно користе поједини људи који пишу о свему и свачему кријући се иза анонимних надимака тј. популарних никнејмова. Свако ко пише анонимно треба да поразмисли како ће изаћи пред јевенђелисте на Страшном суду јер су се они не само предствљали већ су и отворено износили своје мане и грехове као нпр. св. Матеј. Много је црквеног политичарења, наводног паметовања, неумерених ставова, вулгарних свађа итд., а у недостатку је све оно што би се могло назвати конструктивно мисионарење које је по правилу на духовну корист других. Велики недостатак интернет комуникације је и својеврсна отуђеност људи који га користе. Наиме, са обзиром да се многи крију иза којекаквих никнејмова вишегодишње коришћење истих може довести до идентификовања са њима. Одувек је међуљудски дијалог подразумевао блискост која подразумева гледање лицем у лице, гестикулације, присност и све остало што је доприносило нашем идентификовању као личности. Тога у интернет комуникацији нема јер често можемо водити вишегодишњи дијалог са неком особом, а да не знамо ни како изгледа нити колико има година, а често ни ког је пола. Ова врста комуникације дакле уме да доводи до својеврсног идентификовања са интернет надимком, а самим тим до обезличења боголике личности и њеног свођења на мноштво написаних реченица што је недопустиво са сваког становиштва, нарочито богословског.

Такође, било какав интернет будућности никад не може заменити литургијску заједницу. Наиме, ако је могуће замислити виртуелну комуникацију и разговор, некакво хипотетичко виртуелно причешће је немогуће замислити. Све што раде верујући на интернету треба да усходи управо ка Светој Литургији као предсобљу Царства Божијег како је назвао један прота. Крајњи циљ савременог мисионарења је литургијско утврђивање верујућих и оних који то још нису. У том смислу би много бољи од садашњег, рекао бих начелно хаотичног модела, један модел координисаног функционисања мноштва интернет пројеката обојених православљем. Такође сматрам да је присуство пастира на интернету више него добро дошло-жетве је много, а посланика мало рече Господ Исус Христос, а интернет је поље на које би се ова позната реченица итекако могла применити. У

мору свакојаких скандала и површног садржаја, осољена реч искусног пастира више је него добродошла. Пример за ово су свештеници са познатог сајта светосавље који се годинама труде да изађу у сусрет духовним потребама корисника интернета. Питања која су ту постављена су заиста разноврсна-од најтананијих догматских питања до свакодневних савета.

Када је у питању међусобна сарадња православних интернет сајтова ваљало би организовати семинаре и сусрете њихових власника и уредника уз разматрање међусобних могућности сарадње и договора, као и наглашавањем свих позитивних и негативних страна овог вида мисионарења. Лично бих волео да наша Епархија буде пионир на том пољу. Мученички пострадали руски свештеник Данил Сисојев који је био велики мисионар православља данашњице у једном свом интервјуу каже да је интернет, и поред многих објективно лоших страна, од Бога дат да би се Реч Божија проширила и чула све до краја васељене тј. свуда. Крајњи циљ сваког православног сајта треба да буде света Литургија и утврђивање у литургијском животу оних који га прате или учествују у његовом раду без обзира чиме се исти начелно бави. Ако је иконопис начелна тема, треба развијати теолошке свезе Литургије и иконе, ако је у питању философија онда треба развијати идеју литургијског живота као егзистенцијалног осмишљења живота уопштено итд. Литургијско богословље би дакле ваљало да се протиње кроз све ове интернет-пројекте што није нимало лак задатак. Да би се у том светом задатку напредовало мудра координација је више него добродошла.

Телевизија је такође изузетно моћан медиј, до појаве интернета дефинитивно најмоћнији. Садржаји који се данас емитују на телевизији су заиста разноврсни-од разноврсних спортских дисциплина, преко серија и филмова па све до политичких емисија. Може се рећи да има свега, али наизглед. Многи који коментаришу оно што се емитује на овом медију се жале да се нема шта гледати. Разлог је то што је све постало неко понављање само у другом виду-нема присуства Онога који је једино ново под сунцем тј. Господа Исуса Христа и његове науке. Заиста, присуство квалитетних емисија са богоугодним садржајем би било више него добродошло на нашим медијским просторима. У православном свету све велике Помесне Цркве имају своје телевизије, неке као Руска и више њих и то веома гледаних. Такође, у модерном свету су телевизије са религиозном тематиком сасвим нормална ствар-римокатоличких, протестантских или исламских телевизија има напретек.

Незнање у народу је прилично, исто тако његове духовне потребе и по мом мишљењу формирање једне црквене телевизије је насушна потреба. Тв Логос који је основан пре неколико година је локалног карактера и ни приближно није могао да испуни овај свети задатак-ако узмемо у обзир читаву Србију. Црква прва има шта да понуди свету-као пример духовне глади савременог човека и одговора Цркве на њу бих навео познати, новоосновани манастир светог Антонија у Аризони који је најпосећеније одредиште Американаца после Гранд кањона у Колораду. Дакле, данашњи човек није само духовно гладан и жедан, он често из незнања посеже за лошом или отровном храном несвестан правца којим иде. Телевизија није и никад не може бити оно што је манастир, али она путем путописних репортажа може упутити човека ка разним стециштима духовности

за које многи нису никад чули. То и треба да буде њена доминантна улога-да да почетни импулс данашњем уморном човеку у окретању ка православној духовности, а он ће је касније утврђивати реалним литургијским животом. Уједно, покретање једног оваквог пројекта захтева велико дерзновеније јер се тиме улази у сурову медијску арену у којој су се већ усталиле многе моћне телевизијске куће. Да би им парирала та хипотетичка црквена телевизија мора да испуњава високе захтеве православне духовности, али да уједно буде увек актуелна и занимљива јер у супротном тешко да би могла да опстане по гледаности са обзиром на тренутно медијско стање. Да то није немогуће сведочи руска телевизија тв Спас коју редовно прати неколико милиона људи. Такође, у последње време можемо приметити честе нападе на СПЦ у разним медијима. Иако су то најчешће празне или злонамерне приче оне по правилу имају велики утицај на необавештене људе, тако да би се могло рећи да је један тв канал који би био координисан од Цркве потреба у данашњем времену. Тако би се јавно и одмерено могла демантовати аргументима свака демагогија коју редовно пласирају поједини моћни медији.

Дакле, живимо у времену које одликују изазови као никада у историји човечанства. То је оно време у коме је један светитељ рекао да не би могао да се спасе ако би живео у њему. Православној Цркви се намећу велики изазови између осталог и на медијском плану и она може одговорити на њих јер поседује учење које је вечно ново, актуелно и свеже. На нама пастирима је да искористимо шансу коју нам пружа ово време и да у мору промашених идеологија сведочимо људима једину спасоносно истину која води у живот вечни.